

EFFECTUL *RES INTERPRETATA* A JURISPRUDENȚEI CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA

Serghei ȚURCAN, doctor în drept, conferențiar universitar,

Judecător al Curții Constituționale a Republicii Moldova (ORCID: 0000-0002-1786-9197)

THE EFFECT RES INTERPRETATA OF THE CASE-LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN THE CASE-LAW OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The res interpretata principle (the authority of the interpreted thing) provides that the interpretative authority of judgments of international courts goes beyond the parties concerned and imposes an obligation on all Contracting States to take these judgments into account. In its case-law, the Constitutional Court noted that the practice of international jurisdiction is mandatory for the Republic of Moldova, as a state that has acceded to the European Convention for the Protection of Human Rights. The jurisprudence of the European Court has the same legal value as the conventional provisions, being the interpretation of the Convention. The Constitutional Court upheld the principle of direct applicability of the European Convention and the jurisprudence of the European Court on constitutional interpretations and solutions, considering both European Court rulings in the case of the Republic of Moldova and judgments of other States parties to the Convention.

Keywords: *European Court of Human Rights, Constitutional Court, Constitution, human rights, case-law, international treaties.*

Principiul res interpretata (autoritatea lucrului interpretat) prevede că autoritatea interpretativă a hotărârilor curților internaționale depășește părțile în cauză și impune obligația pentru toate statele contractante de a ține cont de aceste hotărâri. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că practica jurisdicțională internațională este obligatorie pentru Republica Moldova, ca stat care a aderat la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului. Jurisprudența Curții Europene are aceeași valoare juridică precum dispozițiile convenționale, ea constituind interpretarea Convenției. Curtea Constituțională a confirmat principiul aplicabilității directe a Convenției Europene și a jurisprudenței Curții Europene în materia interpretărilor și soluțiilor constituționale, avându-se în vedere atât hotărârile Curții Europene pronunțate în cazul Republicii Moldova, cât și hotărârile emise în privința celorlalte state părți la Convenție.

Cuvinte-cheie: *Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Curtea Constituțională, Constituție, drepturile omului, jurisprudență, tratate internaționale.*

Principiul *res interpretata*, i.e. **autoritatea lucrului interpretat**, își are fundamentul în obligația statelor de a respecta cu bună credință tratatele internaționale la care sunt parte și prevede că autoritatea interpretativă a hotărârilor curților internaționale

depășește părțile în cauză și impune obligația pentru toate statele contractante de a ține cont de aceste hotărâri¹. Principiul *res interpretata* oferă posibilitatea de a asigura aplicarea uniformă și eficientă a tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului, contribuie la asigurarea conformității legislației naționale cu normele dreptului internațional, permite o pătrundere mai profundă și mai promptă a jurisprudenței instanțelor internaționale în sistemele juridice naționale, astfel contribuind la prevenirea eventualele viitoare încălcări ale drepturilor omului și constituie un instrument important pentru consolidarea principiului subsidiarității care stă la baza sistemelor internaționale regionale de protecție a drepturilor omului.

Constituția Republicii Moldova² în articolul 8 alin. (1) stabilește că statul se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. Mai mult, conform prevederilor articolului 4 alin. (1) din Constituție, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, tratatele internaționale ratificate și cele la care Republica Moldova a aderat sunt parte componentă a cadrului legal al Republicii Moldova și devin norme ale dreptului ei intern³. Din dispozițiile constituționale ale articolului 4 rezultă că convențiile internaționale asupra drepturilor omului, încheiate și ratificate în conformitate cu Constituția, primează asupra reglementărilor legislative interne, iar tratatele privind drepturile și libertățile omului au un statut constituțional în ordinea juridică internă. Aderând la o convenție internațională ce guvernează libertățile și drepturile omului, Republica Moldova va aplica dispozițiile acestei convenții, chiar dacă legislația internă în domeniul dat vine în contradicție cu dispozițiile ei⁴. Dacă există neconcordanțe între tratatele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului și legile interne ale Republicii Moldova, potrivit dispozițiilor articolului 4 alin. (2) din Constituție, organele de drept sunt obligate să aplice reglementările internaționale⁵.

1 A se vedea: Arnardóttir Oddný Mjöll. *Res Interpretata, Erga Omnes Effect and the Role of the Margin of Appreciation in Giving Domestic Effect to the Judgments of the European Court of Human Rights*. În: *The European Journal of International Law*, 2017, Vol. 28, nr. 3, Oxford University Press, pp. 822, 842-843.

2 Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, în vigoare din 27 august 1994. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro

3 Hotărârea Curții Constituționale nr. 55 din 14 octombrie 1999 privind interpretarea unor prevederi ale articolului 4 din Constituția Republicii Moldova, punctul 3 din dispozitiv. https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro_1999_h_55.pdf

4 Hotărârea Curții Constituționale nr. 38 din 15 decembrie 1998 despre controlul constituționalității Legii nr. 101-XIV din 22 iulie 1998 „Pentru rectificarea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 1998„. https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro_1998_h_38.pdf

5 Hotărârea Curții Constituționale nr. 55 din 14 octombrie 1999, punctul 4 din dispozitiv.

Reținem faptul că, Republica Moldova, prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24 iulie 1997, a ratificat Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950⁶, aceasta fiind în vigoare pentru Republica Moldova începând cu 12 septembrie 1997. Republica Moldova a recunoscut jurisdicția obligatorie a Curții Europene a Drepturilor Omului de plin drept și fără o convenție specială⁷.

Una dintre funcțiile Curții Europene a Drepturilor Omului, interpretul autentic al Convenției Europene, constă în stabilirea unui nivel minim de protecție a drepturilor fundamentale care trebuie garantat în toate statele membre ale Convenției. Curtea Europeană a explicat consecințele acestei funcții în hotărârea *Soering v. Regatul Unit*, 7 iulie 1989, § 87: **obiectul și scopul Convenției, ca instrument pentru protecția ființelor umane, reclamă ca prevederile sale să fie interpretate și aplicate astfel încât să-i facă garanțiile practice și efective. Mai mult, orice interpretare a drepturilor și a libertăților garantate trebuie să fie conformă cu „spiritul general al Convenției, ca instrument conceput să mențină și să promoveze idealurile și valorile unei societăți democratice”**⁸. Curtea Europeană are în vedere că „hotărârile sale nu servesc doar pentru a rezolva cazurile aduse în fața Curții, ci, de o manieră mai generală, pentru a elucida, proteja și dezvolta normele Convenției și, astfel, pentru a contribui la respectarea, de către state, a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante” (*Centrul de Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu v. România* [MC], 17 iulie 2014, § 105⁹). Ținând cont de faptul că Curtea Europeană oferă o interpretare autentică și definitivă a drepturilor și libertăților definite în Convenție, Curtea trebuie să stabilească dacă autoritățile naționale au luat în considerare în mod corespunzător principiile care decurg din hotărârile sale pe probleme similare, chiar și atunci când acestea privesc alte state (*Opuz v. Turcia*, 9 iunie 2009, § 163¹⁰).

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reținut că practica jurisdicțională internațională este obligatorie pentru Republica Moldova, ca stat care a aderat la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Jurisprudența Curții Europene are aceeași valoare juridică precum dispozițiile convenționale, ea constituind interpretarea Convenției¹¹. În spiritul articolului 4 din

6 Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FRA.pdf

7 Articolul 2 din Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24 iulie 1997 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=7462&lang=ro.

8 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-62176%22%5D%7D>

9 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-145847%22%5D%7D>

10 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-92946%22%5D%7D>

11 Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 16 aprilie 2010 pentru revizuirea Hotărârii nr. 16 din 28 mai 1998 „Cu privire la interpretarea articolului 20 din Constituția Republicii Moldova”, în redacția Hotărârii nr. 39 din 9 iulie 2001, § 2. <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/>

Constituție, Curtea Constituțională dispune de instrumentele necesare în vederea îmbogățirii ansamblului garanțiilor și modalităților de protecție acordate drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prin hotărârile pronunțate și soluțiile luate. Curtea Constituțională a reținut că jurisprudența Curții Europene și prevederile Convenției Europene au o relevanță și direcționează examinarea litigiului constituțional. În special, acest lucru este valabil atunci când litigiul constituțional privește în substanță problema garantării sau respectării unui drept consacrat de Constituție și de Convenția Europeană¹². Curtea Constituțională a confirmat principiul aplicabilității directe a Convenției Europene și a jurisprudenței Curții Europene în materia interpretărilor și soluțiilor constituționale¹³, avându-se în vedere, în mod evident, atât hotărârile Curții Europene pronunțate în cazul Republicii Moldova, cât și hotărârile emise în privința celorlalte state părți la Convenție.

Curtea Constituțională a subliniat că **este obligată, în baza articolului 4 din Constituție, să urmeze jurisprudența Curții Europene**, aceasta fiind considerată parte a Convenției Europene. Mai mult, Curtea a reținut că chiar Curtea Europeană le cere autorităților naționale să se asigure că legislația națională este conformă cu Convenția. Acest fapt pune în sarcina autorităților obligația de a asigura efectul deplin al standardelor Convenției, așa cum sunt interpretate de către Curtea Europeană. Ele trebuie să înlăture de la aplicare legislația națională care vine în mod clar în conflict cu prevederile Convenției, așa cum sunt interpretate acestea de către Curtea Europeană (a se vedea *Fabris v. Franța* [MC], 7 februarie 2013, § 75¹⁴). Astfel, principiul *res interpretata* reiese din articolele 1 [*Obligația de a respecta drepturile omului*], 19 [**Înființarea Curții**] și 32 [*Competența Curții*] din Convenția Europeană și din jurisprudența Curții Europene.

În baza celor menționate *supra*, Curtea Constituțională a statuat că **raționamentele Curții Europene prezintă pentru Curtea Constituțională o autoritate de lucru interpretat și sunt la fel de pertinente și de aplicabile în toate cazurile similar**¹⁵.

---

ro_2010_h_10.pdf; Hotărârea Curții Constituționale nr. 31 din 11 decembrie 2014 privind revizuirea Hotărârii nr. 9 din 26 mai 2009 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 273-XVI din 7 decembrie 2007 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative,” și din Legea nr.76-XVI din 10 aprilie 2008 „Pentru modificarea și completarea Codului electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997,” (interdicția ocupării unor funcții publice de către persoane cu multiplă cetățenie), §§ 16, 37. <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h3111122014rod0989.pdf>.

12 Hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 25 iunie 2013 pentru controlul constituționalității art. XI pct. 16 din Legea nr. 29 din 6 martie 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, §§ 79-80. https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h_16_2013_ro.pdf

13 Hotărârea Curții Constituționale nr. 15 din 13 septembrie 2011 privind controlul constituționalității articolului 18 alin. (3) din Legea nr. 152-XVI din 8 iunie 2006 privind Institutul Național al Justiției, § 26. https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro_2011_h_15.pdf

14 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-116715%22%5D%7D>

15 A se vedea, spre exemplu, Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 8 mai 2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 36 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie

Conform principiului *res interpretata*, considerentele Curții Europene sunt obligatorii pentru statele membre în cazurile similare, chiar dacă nu au fost pronunțate împotriva acestora. Statele contractante au obligația legală în temeiul dreptului internațional de a lua în considerare jurisprudența Curții Europene atunci când își îndeplinesc obligațiile care le revin în temeiul Convenției Europene, indiferent dacă au fost părți în cauzele relevante. Astfel, din jurisprudența Curții Europene reiese fără echivoc cerința ca autoritățile naționale să ia în serios principiul *res interpretata*, principiu care reprezintă un criteriu cheie în baza căruia este evaluată performanța internă¹⁶.

Menționăm faptul, că, în cel puțin două cazuri, adoptarea unor hotărâri de către Curtea Europeană a servit drept **temei pentru revizuirea jurisprudenței Curții Constituționale**. Într-un caz este vorba despre o hotărâre pronunțată în privința Republicii Moldova, iar în altul — în privința unui stat terț.

Astfel, prin Hotărârea nr. 10 din 16 aprilie 2010 a fost revizuită Hotărârea nr. 16 din 28 mai 1998 „Cu privire la interpretarea articolului 20 din Constituția Republicii Moldova“ în redacția Hotărârii nr. 39 din 9 iulie 2001. Această Hotărâre se referă la accesul la justiție în soluționarea litigiilor de muncă a funcționarilor publici (a persoanelor oficiale exponente ale unui interes politic sau public deosebit) și a fost adoptată ca urmare a Hotărârii Marii Camere a Curții Europene în cazul *Vilho Eskelinen ș. a. v. Finlanda* din 19 aprilie 2007¹⁷. Astfel, Curtea Constituțională a reținut că luând în considerare cursul coerent, interdependent și sincron al jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova față de jurisprudența Curții Europene, este logică adoptarea acestei hotărâri, hotărârea fiind necesară pentru ca Republica Moldova să poată trece „testul Eskelinen“¹⁸.

De asemenea, prin Hotărârea nr. 31 din 11 decembrie 2014 a fost revizuită Hotărârea nr. 9 din 26 mai 2009. Această Hotărâre se referă la interdicția ocupării unor funcții publice de către persoanele cu multiplă cetățenie și a avut la bază Hotărârea Marii Camere a Curții Europene în cazul *Tănase v. Moldova* din 27 aprilie 2010¹⁹. Curtea a reținut că pentru a stabili conformitatea dispozițiilor legale contestate cu

---

1998 privind sistemul public de pensii, § 50. <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h10201824g2018ro6765d.pdf>; Hotărârea Curții Constituționale nr. 13 din 14 mai 2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 25 alin. (1) din Legea nr. 947 din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii și din articolul 10 alin. (1) lit. b) din Legea contenciosului administrativ nr.793 din 10 februarie 2000 (*controlul judiciar al hotărârilor emise de către Consiliul Superior al Magistraturii în cauzele disciplinare*), § 23. <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h132018148g2017rou6d980.pdf>; Hotărârea Curții Constituționale nr. 25 din 11 octombrie 2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 13 alin. (1) lit. b) din Codul electoral, § 57. https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/hcc_25_sesizarea_105g_2018.pdf.

16 A se vedea: Oddný Mjöll Arnardóttir, *op. cit.*, pp. 827, 838.

17 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-80249%22%5D%7D>

18 Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 16 aprilie 2010, § 4.

19 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-98429%22%5D%7D>

normele constituționale, Curtea a avut în vedere considerentele Hotărârii Curții Europene în cauza *Tănase v. Moldova*²⁰.

În continuarea vom prezenta un exemplu elocvent al efectului *res interpretata* a jurisprudenței Curții Europene în jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova. Prin **Hotărârea nr. 27 din 13 noiembrie 2020** Curtea s-a pronunțat referitor la constituționalitatea unor dispoziții din articolele 55 alin. (3), 56 alin. (2), 60 alin. (4) și 63 alin. (4) din Legea nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova²¹. Obiectul sesizării l-a constituit garanțiile oferite străinului de legislația Republicii Moldova în cazul *expulzării sale*.

Astfel, pot fi evidențiate **două probleme asupra cărora s-a pronunțat Curtea Constituțională în această Hotărâre**. În primul rând, conform prevederilor contestate, atunci când decizia privind declararea străinului persoană indezirabilă se întemeiază pe rațiuni de securitate națională, în decizie nu vor fi menționate motivele care stau la baza ei (articolul 55 alin. (3) din Legea nr. 200 din 16 iulie 2010). De asemenea, astfel de date și informații nu pot fi sub nici o formă, direct sau indirect, aduse la cunoștință străinului declarat persoană indezirabilă, inclusiv în cadrul examinării în instanța de judecată a contestării deciziei privind declararea străinului persoană indezirabilă (articolul 56 alin. (2) din Legea nr. 200 din 16 iulie 2010).

În al doilea rând, un străin poate fi îndepărtat sau expulzat din Republica Moldova pentru motive de securitate națională sau de ordine publică, chiar și în situația în care există temeri justificate că viața străinului este pusă în pericol sau că acesta va fi supus la torturi, tratamente inumane ori degradante în statul în care urmează să fie returnat (lit. e) din articolul 60 alin. (4) și punctul (1) din articolul 63 alin. (4) din Legea nr. 200 din 16 iulie 2010).

Curtea Constituțională, spre deosebire de Curtea Europeană, efectuează doar o analiză a legislației relevante la modul abstract, pentru a stabili dacă aceasta respectă principiile constituționale interpretate în concordanță cu standardele care pot fi deduse din Convenția Europeană, prin prisma jurisprudenței Curții Europene.

Cu privire la problemele de drept ridicate în sesizare, Curtea a constatat existența unor hotărâri relevante ale Marii Camere a Curții Europene a Drepturilor Omului: *Muhammad și Muhammad v. România*, din 15 octombrie 2020²², și *F.G. v. Suedia*, din 23 martie 2016²³. Hotărârile menționate s-au bucurat de autoritatea de lucru interpretat pentru cauza examinată de Curte. Ele stabilesc un nivel minim de protecție în materie de garanții procedurale în cazul expulzării străinilor, precum și de protecție a dreptului la viață și a dreptului de a nu fi supus relelor tratamente sub laturile lor

20 Hotărârea Curții Constituționale nr. 31 din 11 decembrie 2014, § 16.

21 Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 13 noiembrie 2020 privind controlul constituționalității unor dispoziții din articolele 55 alin. (3), 56 alin. (2), 60 alin. (4) și 63 alin. (4) din Legea nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova (*garanțiile străinului în cazul expulzării*). https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_27_2020_54a_2020.rou.pdf.

22 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-205510%22%5D%7D>

23 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-161876%22%5D%7D>

procedurale. Curtea Constituțională a statuat că aceste hotărâri sunt pertinente și aplicabile în toate cazurile similare.

Curtea a examinat prevederile contestate din Legea privind regimul străinilor prin filtrul criteriilor relevante care pot fi extrase din cele două hotărâri ale Curții Europene sus menționate, prin raportare la articolele 19 [*Statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor*], 20 [*Accesul liber la justiție*], 24 [*Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică*] și 26 [*Dreptul la apărare*] din Constituția Republicii Moldova.

Cu privire la prima problemă abordată în sesizare, Curtea a observat că articolele 55 alin. (3) și 56 alin. (2) din Lege instituie, în partea în care îi interzic străinului să ia cunoștință de motivele care au stat la baza deciziei de declarare a sa ca persoană indezirabilă din rațiuni de securitate națională, o interdicție absolută și acordă o pondere abstractă mai mare interesului legitim al securității naționale.

Sub acest aspect, Curtea a observat că aceste norme instituie o regulă generală, insensibilă la particularitățile unor cauze **și încalcă astfel drepturile procedurale ale străinului garantate de articolele 19, 20 și 26 din Constituție**.

Curtea a interpretat articolele relevante din Constituție prin prisma articolului 1 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, din perspectiva garanțiilor procedurale ale străinilor confrunțați cu expulzarea. Într-o cauză recentă, *Muhammad și Muhammad v. România*, Marea Cameră a Curții Europene a enumerat, la §§ 118-157, garanțiile pe care le presupune articolul 1 din Protocolul nr. 7 la Convenție.

Astfel, articolul 1 § 1 din Protocolul nr. 7 la Convenție stabilește, ca o primă garanție, că persoana vizată poate fi expulzată doar pentru punerea în executare a unei decizii emise în conformitate cu legea. Acest fapt presupune existența unei baze legale în dreptul național, precum și îndeplinirea exigențelor calității legii. Legea trebuie să fie accesibilă și previzibilă și trebuie să ofere măsuri de protecție împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice. Caracterul arbitrar presupune o negare a preeminenței dreptului și nu poate fi tolerat nici în cazul drepturilor procedurale, nici în cazul drepturilor substanțiale. În afară de condiția generală a legalității, articolul 1 § 1 din Protocolul nr. 7 prevede trei garanții procedurale precise: străinii trebuie să poată prezenta motivele care pledează împotriva expulzării lor, să poată cere examinarea cazului lor și să poată cere să fie reprezentați în acest scop în fața autorităților competente sau a uneia ori a mai multor persoane desemnate de această autoritate. Articolul menționat pretinde ca străinii vizați să fie informați despre elementele factuale relevante care au condus autoritățile naționale competente la concluzia că aceștia reprezintă un pericol la adresa securității naționale și că trebuie să li se ofere acces la conținutul documentelor și la informațiile din dosarul cauzei pe care autoritățile s-au bazat atunci când au decis expulzarea lor. În contextul articolului 1 din Protocolul nr. 7, vor fi permise doar limitările care, în circumstanțele fiecărui caz, sunt justificate în mod adecvat și contrabalansate în mod suficient²⁴.

24 Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 13 noiembrie 2020, §§ 43-44, 50, 54.

Curtea Constituțională a reținut că orice persoană împotriva căreia se întreprinde o măsură care are la bază motive de securitate națională trebuie să beneficieze de garanții împotriva arbitrarului. În special, persoana trebuie să aibă posibilitatea de a declanșa un control al măsurii litigioase din partea unui organ independent și imparțial, competent să se pronunțe cu privire la toate problemele de fapt și de drept relevante, în vederea stabilirii legalității măsurii și a sancționării unui eventual abuz din partea autorităților. În fața unui asemenea organ de control, persoana în discuție trebuie să beneficieze de o procedură adversarială pentru a-și putea prezenta punctul de vedere și pentru a putea combate argumentele autorităților (a se vedea HCC nr. 5 din 11 februarie 2014, § 64²⁵; *Lupsa v. România*, 8 iunie 2006, § 38²⁶; *Ljatići v. „fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei“*, 17 mai 2018, § 35²⁷; *Ozdil și alții v. Republica Moldova*, 11 iunie 2019²⁸, § 68²⁹).

Curtea Constituțională a subliniat că necesitatea protecției secretului de stat și a interesului legitim al siguranței naționale nu se opune dreptului persoanei de a cunoaște rezumatul motivelor care au servit drept temei pentru declararea sa ca persoană indizerabilă, în măsura în care acest lucru este compatibil cu păstrarea confidențialității datelor obținute. În acest tip de cazuri, în analiza sa, Curtea Europeană este ghidată de două principii. Primul: cu cât mai mult este blocat accesul străinului la informații, cu atât mai mult vor fi importante garanțiile, pentru a contrabalansa limitarea drepturilor sale procedurale. Al doilea: acolo unde circumstanțele unui caz dezvăluie repercusiuni deosebit de importante pentru situația străinului, garanțiile de contrabalansare trebuie consolidate în mod corespunzător³⁰.

Curtea Constituțională a notat că Legea privind regimul străinilor îndeplinește un criteriu important pentru contrabalansarea limitării exercitării drepturilor lor procedurale. Ea prevede, la articolul 57 alin. (1), că decizia privind declararea străinului ca persoană indezirabilă poate fi atacată de acesta în instanța de judecată în termen de cinci zile lucrătoare. **În același timp**, Curtea a analizat întinderea competenței instanței de judecată și, în special, dacă instanța poate verifica caracterul necesar al menținerii confidențialității informațiilor cu caracter clasificat din rațiuni de securitate națională, precum și caracterul necesar al deciziei privind declararea străinului ca persoană indezirabilă în general.

Sub acest aspect, în hotărârea *Ozdil și alții v. Republica Moldova*, § 70, Curtea Europeană a stabilit că instanțele naționale nu puteau examina motivele reale care au

25 Hotărârea Curții Constituționale nr. 5 din 11 februarie 2014 pentru controlul constituționalității prevederilor articolului 4 lit. e) din Legea contenciosului administrativ nr. 793-XIV din 10 februarie 2000. https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h5_-2014.pdf.

26 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-75687%22%5D%7D>

27 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-182871%22%5D%7D>

28 În septembrie 2018 autoritățile Republicii Moldova au declarat persoane indezirabile pe cetățenii turci Ozdil, Çelebi, Doğan, Karacaoğlu, Tüfekçi ș. a., care activau în calitate de profesori într-o instituție de învățământ privată, și au fost expulzați din Republica Moldova în Turcia.

29 <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-193614%22%5D%7D>

30 Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 13 noiembrie 2020, §§ 63, 84.

stat la baza expulzării, pentru că legislația națională nu prevedea că nota serviciilor secrete, care a servit drept temei pentru expulzarea reclamanților, trebuia pusă la dispoziția judecătorilor.

În acest sens, a fost relevant articolul 225 din Codul administrativ, cu privire la care Curtea și-a extins controlul. Alin. (3) al acestui articol se referă inclusiv la actele administrative individuale și normative referitoare la securitatea națională a Republicii Moldova, în care se poate încadra și decizia privind declararea străinului ca persoană indezirabilă. Curtea a observat că alin. (3) al articolului 225 din Codul administrativ limitează controlul instanței de judecată în privința actelor administrative individuale și normative, în părțile sale relevante, la (a) competența autorității publice de a emite actul și la (b) existența interesului public care justifică emiterea actului administrativ. Acest alineat nu-i permite instanței de judecată să efectueze un control deplin al proporționalității deciziei contestate. Chiar dacă protecția securității naționale poate exclude, uneori, dezvăluirea către străin a motivelor care au stat la baza deciziei de declarare a sa ca persoană indezirabilă, instanța de judecată trebuie să poată pune în balanță interesele privind securitatea națională cu interesele străinului, fapt pe care articolul 225 alin. (3) din Codul administrativ nu-l permite.

Curtea a constatat caracterul insuficient, în legislația relevantă din Republica Moldova, al unor mecanisme esențiale de contrabalansare a limitării exercitării drepturilor procedurale ale străinului în baza articolelor 19, 20 și 26 din Constituție. Străinul nu poate contesta, de o manieră efectivă, motivele deciziei de declarare a sa ca persoană indezirabilă, potrivit cărora ar reprezenta un pericol pentru securitatea națională. Instanța de judecată nu are competența de a examina de o manieră efectivă motivele care au stat la baza deciziei și probele prezentate în acest sens, controlul ei fiind limitat în partea ce vizează proporționalitatea măsurii respective. Curtea a conchis că articolul 225 alin. (3) din Codul administrativ este neconstituțional în partea în care limitează competența instanțelor de judecată de a efectua controlul proporționalității actelor administrative individuale și normative referitoare la securitatea națională, fiind contrar articolului 20 din Constituție³¹.

Cu privire la cea de-a doua problemă abordată în sesizare, Curtea a observat că, potrivit articolelor 60 alin. (4) și 63 alin. (4) din Legea privind regimul străinilor, străinii care prezintă pericol pentru ordinea publică sau securitatea națională pot fi îndepărtați/expulzați chiar dacă există temeri justificate că viața lor este pusă în pericol sau că aceștia vor fi supuși la torturi, tratamente inumane ori degradante în statul în care urmează să fie returnați.

Curtea Constituțională a examinat prevederile contestate prin raportare la articolul 24 din Constituție, interpretat prin prisma jurisprudenței Curții Europene. Astfel, în cauza *F.G. v. Suedia* [MC], 23 martie 2016, Curtea Europeană a analizat chestiunea expulzării unui străin într-un stat terț în care acesta risca să fie supus relor tratamente. Curtea Europeană a reținut, la § 110 al hotărârii, că în contextul

---

31 Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 13 noiembrie 2020, §§ 90-94.

expulzării, acolo unde există motive substanțiale să se considere că odată expulzată, persoana în discuție se va confrunta cu riscul pedepsei capitale, al torturii sau al tratamentelor ori pedepselor inumane sau degradante în țara de destinație, articolele 2 și 3 din Convenția Europeană le interzic statelor contractante să expulzeze persoana.

În eventualitatea în care există temeri justificate că străinilor le va fi pusă în pericol viața sau că aceștia vor fi supuși la torturi, tratamente inumane ori degradante în statul de destinație, Constituția Republicii Moldova și jurisprudența Curții Europene interzic orice îndepărtare sau expulzare. Sub acest aspect, drepturile garantate de articolul 24 din Constituție și de articolele 2 și 3 din Convenția Europeană manifestă un caracter absolut. Așadar, caracterul absolut al acestor aspecte ale articolului 24 din Constituție și 2 și 3 din Convenția Europeană a fost suficient pentru declararea neconstituționalității textului „și e)” din articolul 60 alin. (4) și a textului „(1) și)” din articolul 63 alin. (4) din Legea privind regimul străinilor.

De asemenea, reținem faptul că pentru a asigura eficiența soluțiilor sale și în vederea evitării unui vid legislativ, Curtea Constituțională, până la modificarea normelor declarate neconstituționale³², poate stabili, acolo unde este imperios necesar, soluții provizorii. În această cauză, Curtea a stabilit că până la modificarea de către Parlament a articolelor 55 alin. (3) teza a II-a și 56 alin. (2) teza a II-a din Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova, decizia privind declararea străinului ca persoană indezirabilă din rațiuni de securitate națională va conține un rezumat al motivelor, de o manieră compatibilă cu interesul legitim al securității naționale, fiindu-i notificată străinului sub această formă.

Prin urmare, putem concluziona că, **efectul *res interpretata* a jurisprudenței Curții Europene în jurisprudența Curții Constituționale oferă posibilitatea de a asigura în Republica Moldova o protecție reală și efectivă a drepturilor și libertăților omului, în conformitate cu înaltele standarde internaționale universale și europene.**

---

32 Conform prevederilor articolului 28¹ alin. (1) din Legea nr. 317 din 13 decembrie 2014 cu privire la Curtea Constituțională, Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale; proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar. Remarcăm faptul că în pofida acestor reglementări legale, proiectul de lege prin care este pusă în executare Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 13 noiembrie 2020 până în prezent nu a fost adoptat de către Parlament.